

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER BİYOLOJİK ÇEŞİTLİLİK SÖZLEŞMESİ
UNITED NATIONS CONVENTION ON BIOLOGICAL DIVERSITY (UNCBD)

Yürürlüğe Giriş Yılı	1993
Merkez	Montreal, Kanada
Amacı	Biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilirlik ilkeleri kapsamında kullanımı ile genetik kaynakların kullanımından doğacak faydanın adil şekilde paylaşımı konularında hazırlanacak ulusal stratejileri belirlemek, eylem planları ve programlarını geliştirmek
Taraflar	196 taraf (195 ülke ve AB)
Türkiye'nin Üyeliği	27.12.1996
Sözleşme Sekreteri	Elizabeth Maruma Mrema (Tanzanya)
Türkiye Odak Noktası	Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü Tarımsal Araştırmalar ve Politikalar Genel Müdürlüğü
Ek Protokoller	Kartagena Protokolü (Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi'ne ek olarak Kartagena Biyogüvenlik Protokolü 2000 yılında imzaya açılmış ve 2003'te yürürlüğe girmiştir. Türkiye, Protokole 2004 yılı itibariyle taraf olmuştur.) Nagoya Protokolü (Türkiye taraf değildir)
Resmi İnternet Sitesi	https://www.cbd.int/
Türkiye 'de Kabulü	29.08.1996 tarihli ve 4177 Sayılı Kanun ile onaylanması uygun bulunan Sözleşme, 21.11.1996 tarih ve 96/8857 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla onaylanarak, 27.12.1996 tarih 22860 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

Sözleşme ve Misyonu

Ekonomik ve sosyal kalkınma bakımından hayati önem teşkil eden biyolojik çeşitlilik kaynaklarının insan kaynaklı faaliyetlerden dolayı zarar görmesi ve bazı türlerin soyunun tükenmesinin endişe verici oranlara ulaşması nedeniyle, Rio de Janeiro'da 1992 yılında gerçekleştirilen Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi'nde kabul edilen ve 1993'te yürürlüğe giren Birleşmiş Milletler Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi'ne (UNCBD) ülkemiz 1996 yılında taraf olmuştur. Sözleşme'ye hâlihazırda 195 ülke ve AB taraftır.

Sözleşme'ye ek iki protokol bulunmaktadır;

Kartagena Biyogüvenlik Protokolü

UNCBD'nin ek bir protokolü olarak hazırlanan ve 11.09.2003 yılında yürürlüğe giren Kartagena Biyogüvenlik Protokolü, genetiği değiştirilmiş organizmaların sınır ötesi hareketleriyle ilgili, evrensel düzeyde bağlayıcı ilk hukuk belgesidir. Türkiye Kartagena Biyogüvenlik Protokolü'nü 2000 yılında imzalamış ve 2003'de onaylamıştır. Protokol'ün içeriği Türkiye'nin biyogüvenlik konusundaki ulusal mevzuat çalışmalarını büyük ölçüde şekillendirmiştir. Tarımsal biyoteknoloji alanında bir yandan AB müktesebatına ve Biyogüvenlik Protokolü'ne uyum sağlama çabasının etkili olduğu bir süreçte hazırlanan Biyogüvenlik Kanunu 2010 yılında kabul edilmiştir.

Genetik Kaynakların ve Bu Kaynakların Kullanılmasından Kaynaklanan Faydaların Adil ve Eşit Paylaşımı Nagoya Protokolü

UNCBD'nin ek bir protokolü olarak hazırlanan ve 12.10.2014 tarihinde yürürlüğe giren Protokole Türkiye taraf olmamıştır. Nagoya Protokolü, genetik kaynaklardan elde edilen faydaların eşit ve adil paylaşımının sağlanmasını amaçlamaktadır. Protokol Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi'nin 15. Maddesi kapsamındaki genetik kaynaklara ve bu tür kaynakların kullanımından elde edilen faydalara, ayrıca Sözleşme kapsamındaki genetik kaynaklarla ilgili geleneksel bilgiye ve bu tür bilgilerin kullanımından doğan yararları uygulanacaktır.

Sözleşme, biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilirlik ilkeleri kapsamında kullanımı ile genetik kaynakların kullanımından doğacak faydanın adil şekilde paylaşımı konularında hazırlanacak ulusal stratejilerin belirlenmesini, eylem planları ve programların geliştirilmesini amaçlamaktadır.

Sözleşme'nin Yapısı

Sözleşme'nin yönetim organı olan Taraflar Konferansı (COP) her iki senede bir toplanarak Sözleşme için gerekli çalışma programlarını belirlemekte ve politik rehberlik sunmaktadır. İlgili alanlarda uzmanlık bilgilerini paylaşan hükümet temsilcilerinden oluşan Bilimsel, Teknik ve Teknolojik Tavsiye Yardımcı Organı (SBSTTA) COP yardımcı organıdır. SBSTTA, COP'a Sözleşme'nin yürütülmesine ilişkin teknik konularda tavsiyelerde bulunmaktan sorumludur.

COP tarafından kurulan diğer alt organlar ise belirli şartlar oluştuğunda ve sınırlı zamanlarda bir araya geldikleri için “ad-hoc açık uçlu Çalışma Grupları” olarak adlandırılır.

Türkiye'nin Sözleşme Kapsamındaki Faaliyetleri

29.08.1996 tarihli ve 4177 Sayılı Kanun ile onaylanması uygun bulunan Sözleşme, 21.11.1996 tarih ve 96/8857 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla onaylanarak, 27.12.1996 tarih 22860 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

UNCBD'nin iki yılda bir düzenlenen Taraflar Konferansları'nın 14'üncüsü, 17-29 Kasım 2018 tarihleri arasında, Mısır'ın ev sahipliğinde, Şarm el Şeyh'te düzenlenmiştir. 13. Taraflar Konferansı'nda Türkiye'nin, Çin'de gerçekleştirilecek 15. Taraflar Konferansı'nı müteakiben, 16. Taraflar Konferansı'na ev sahipliği yapması kararlaştırılmıştır.

Başta deniz biyoçeşitliliği, biyoçeşitlilik ve iklim, biyoteknoloji, sentetik biyoloji, 2020 sonrası Sözleşme gündemi ve politika belgeleri konuları olmak üzere sahip olduğu biyolojik zenginlikler açısından dünyanın önde gelen ülkelerinden olan Türkiye, bu zenginliklerin korunması için ulusal ve uluslararası düzeyde gerekli çalışmaları sürdürmekte olup Sözleşmenin en etkili ülkelerinden birisidir.

Biyοçeşitliliğın, ancak hayvancılık, tarım ve ormancılık politikalarının entegre yaklaşımıyla korunabileceğinin farkında olarak çalışmalar yürütölmektedir. Ölkemizin tecrübelerinin, başta Orta Asya ölkeleri olmak üzere Kafkaslar'dan Afrika'ya kadar geniş bir coğrafyada paylaşılması için uluslararası kuruluşlarla da iş birliğı içerisinde çalışılmaktadır.

UNCBD hükümleri doğrultusunda ölkə çapında pek çok faaliyette bulunulmaktadır. Ayrıca ev sahipliğı ve dönem başkanlığımız öncesi hazırlıklar kapsamında, küresel biyoçeşitlilik gündemindeki gelişmelerin takibi, biyolojik çeşitliliğın sürdürülebilir bir şekilde ekonomiye kazandırılması, Sözleşmenin ve dönem başkanlığının etkin olarak yürütölmesi amacıyla 02.08.2019 tarihinde yayımlanan Cumhurbaşkanlığı Genelgesi ile Tarım ve Orman Bakanlığı başkanlığında ve diğer kurumların temsile yetkili üst düzey temsilcilerinin üyeliğı ile Ulusal Biyolojik Çeşitlilik Koordinasyon Kurulu kurulmuştur. Müteakiben, “Ulusal Biyolojik Çeşitlilik Koordinasyon Kurulu Çalışma Usul ve Esasları ile ilgili Yönetmelik Taslağı” hazırlanmış, kurum görüşleri alınmış ve nihai hale getirilmiştir.

T.C. Resmi Gazete

Başbakanlık Mevzuatı Geliştirme ve Yayın Genel Müdürlüğünce Yayınlanır		
Kuruluşu : 7 Ekim 1920	27 Aralık 1996 CUMA	Sayı : 22860

YASAMA BÖLÜMÜ

TBMM Kararı

Anayasanın 92 nci Maddesine Göre Bakanlar Kurulunun Yetkili Kılınması İçin İzin Verilmesine Dair

Karar No : 477

Karar Tarihi : 25/12/1996

Körfez krizi sonrası Irak ile ilgili Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi kararlarının hedeflerine ve ruhuna uygun olarak ve Irak'ın toprak bütünlüğünün muhafaza edilmesine özen göstererek, Amerika Birleşik Devletleri hava unsurlarıyla İngiltere hava unsurlarının katılımıyla, Türkiye tarafından belirlenecek ilke ve kurallara bağlı olarak, sadece keşif ve gerektiğinde önleme uçuşlarıyla sınırlı hava hareketinde bulunulmasına, lüzum, hudut, kapsam ve zamani Hükümetçe tayin ve takdir olunmak üzere 31 Aralık 1996 tarihinden itibaren 6 ay süre ile Bakanlar Kurulu'nun yetkili kılınması için Anayasanın 92 nci maddesine göre izin verilmesi, Genel Kurulun 25/12/1996 tarihli 40 ıncı Birleşiminde kararlaştırılmıştır.

Yasama Bölümü Sayfa : 1

Resmi Gazete Kodu : 271296

İçindekiler 352. Sayfadadır.

26/12/1996 tarihli ve 22859 Mükerrer sayılı Resmi Gazete'de; 1997 Mali Yılı Bütçe Kanunu yayımlanmıştır.

YÜRÜTME VE İDARE BÖLÜMÜ**Milletlerarası Sözleşme****Karar Sayısı : 96/8857**

29/8/1996 tarihli ve 4177 sayılı Kanunla onaylanması uygun bulunan ekli “Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi”nin onaylanması; Dışişleri Bakanlığı’nın 15/11/1996 tarihli ve EKGY-İ/6484 sayılı yazısı üzerine, 31/5/1963 tarihli ve 244 sayılı Kanunun 3 üncü maddesine göre, Bakanlar Kurulu’nca 21/11/1996 tarihinde kararlaştırılmıştır.

Süleyman DEMİREL
CUMHURBAŞKANI

Prof. Dr. Necmettin ERBAKAN
Başbakan

Prof. Dr. T. ÇİLLER
Dışişleri Bak. ve Başb. Yrd.

F. ADAK
Devlet Bakanı

N. ERCAN
Devlet Bakanı

Doç. Dr. A. GÜL
Devlet Bakanı

I. SAYGIN
Devlet Bakanı

Prof. Dr. S. TEKİR
Devlet Bakanı

N. KURT
Devlet Bakanı

M. ALTINSOY
Devlet Bakanı

N. K. ZEYBEK
Devlet Bakanı

L. ESENGÜN
Devlet Bakanı

M. S. ENSARİOĞLU
Devlet Bakanı

A. C. TUNÇ
Devlet Bakanı

B. AKSOY
Devlet Bakanı

G. DAĞDAŞ
Devlet Bakanı

H. U. SÖYLEMEZ
Devlet Bakanı

T. R. GÜNERİ
Devlet Bakanı

H. U. SÖYLEMEZ
Devlet Bakanı V.

Prof. Dr. S. GÜNBEY
Devlet Bakanı

B. ŞEKER
Devlet Bakanı

Dr. A. DEMİRCAN
Devlet Bakanı

Ş. KAZAN
Adalet Bakanı

T. TAYAN
Millî Savunma Bakanı

M. AKŞENER
İçişleri Bakanı

Doç. Dr. A. ŞENER
Maliye Bakanı

Prof. Dr. M. SAĞLAM
Millî Eğitim Bakanı

C. AYHAN
Bay. ve İsk. Bakanı

Y. AKTUNA
Sağlık Bakanı

Ö. BARUTÇU
Ulaştırma Bakanı

M. DEMİRCİ
Tarım ve Köy. Bakanı

N. ÇELİK
Çal. ve Sos. Güv. Bakanı

Y. EREZ
Sanayi ve Tic. Bakanı

M. R. KUTAN
Enerji ve Tabii Kay. Bakanı

İ. KAHRAMAN
Kültür Bakanı

B. YÜCEL
Turizm Bakanı

Y. EREZ
Orman Bakanı V.

M. Z. TOKAR
Çevre Bakanı

Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi

Önsöz

Biyolojik çeşitliliğin kendi başına taşıdığı değer ve biyolojik çeşitlilik ile bunun unsurlarının ekolojik, genetik, sosyal, ekonomik, bilimsel, kültürel, rekreatif ve estetik değerlerinin farkında olarak,

Ayrıca, biyosferdeki yaşam sürdürme sistemlerinin idame ettirilmesi ve evrimi için biyolojik çeşitliliğin taşıdığı önemin de bilincinde olarak,

Biyolojik çeşitliliğin korunmasının insanlığın ortak sorunu olduğunu teyit ederek,

Devletlerin kendi biyolojik kaynakları üzerinde hükümler haklara sahip olduğunu bir kez daha teyit ederek,

Ayrıca, Devletlerin kendi biyolojik çeşitliliklerini korumakla ve kendi biyolojik kaynaklarını sürdürülebilir biçimde kullanmakla yükümlü olduklarını bir kez daha onaylayarak,

Biyolojik çeşitliliğin belirli insan faaliyetleri yüzünden önemli ölçüde azalmakta olmasından kaygı duyarak,

Biyolojik çeşitlilikle ilgili genel veri ve bilgi eksikliğinin, ve uygun tedbirlerin planlanmasına ve uygulanmasına esas oluşturacak temel bir kavrayışın

sağlanması için acilen bilimsel, teknik ve kurumsal imkânları geliştirme ihtiyacının bilincinde olarak,

Biyolojik çeşitlilik kaybının veya önemli ölçüde azalmasının nedenlerini kaynağında önceden tahmin etmenin, önlemenin ve bu nedenlerle mücadele etmenin yaşamsal önem taşıdığını kaydederek,

Ayrıca, biyolojik çeşitliliğin önemli ölçüde azalması veya yok olması tehdidi söz konusu olduğunda, tam bir bilimsel kesinlik bulunmamasının, bu tehdidi önleyecek veya en aza indireyecek tedbirleri ertelemek için bir gerekçe olarak kullanılmaması gerektiğini de kaydederek,

Biyolojik çeşitliliğin korunmasının temel gereğinin, ekosistemlerin ve doğal yaşam ortamlarının "in-situ" korunması ve yaşayabilir tür nüfuslarının doğal ortamlarında idame ettirilmesi ve geri kazanılması olduğunu da kaydederek,

Tercihan menşe ülkede, "ex-situ" tedbirlerin de önemli bir rolü olduğunu da kaydederek,

Geleneksel yaşam tarzlarını kendinde somutlaştıran birçok yerli ve yerel topluluğun biyolojik kaynaklara geleneksel olarak yakından bağımlı olduğunu dikkate alan, ve biyolojik çeşitliliğin korunması ile bunun unsurlarının sürdürülebilir kullanımı bakımından anlamlı geleneksel bilgilerin, yeni yöntemlerin ve uygulamaların kullanımından doğacak yararları adil biçimde paylaşmanın arzu edildiğini de kabul ederek,

Ayrıca, biyolojik çeşitliliğin korunmasında ve sürdürülebilir kullanımında kadınların üstlendiği yaşamsal rolü kabul eden ve biyolojik çeşitliliğin korunması için kadınların her düzeyde politika oluşturulmasına ve uygulanmasına tam katılımına ihtiyaç duyulduğunu teyit ederek,

Biyolojik çeşitliliğin korunması ve unsurlarının sürdürülebilir kullanımı için Devletler, hükümetlerarası örgütler ve hükümetlerdışı sektör arasında uluslararası, bölgesel ve küresel işbirliğinin geliştirilmesine ihtiyaç duyulduğunu ve bu işbirliğinin önemini vurgulayarak,

Yeni ve ek mali kaynak temininin ve ilgili teknolojilere uygun biçimde erişmenin, dünyanın biyolojik çeşitlilik kaybının üstesinden gelme kabiliyetinde büyük bir artışa yol açmasının beklenebileceğini takdir ederek,

Ayrıca, yeni ve ek mali kaynak temini ve ilgili teknolojilere uygun erişim de dahil olmak üzere, gelişmekte olan ülkelerin ihtiyaçlarını karşılamak için özel tedbirlere gerek duyulduğunu da takdir ederek,

Bu konuda en az gelişmiş ülkelerin ve küçük ada Devletlerinin özel koşullarını kaydederek,

Biyolojik çeşitliliğin korunması için önemli ölçüde yatırım yapılması gerektiğini ve bu yatırımlardan çok çeşitli çevresel, ekonomik ve sosyal yarar sağlanacağını beklendiğini dikkate alarak,

Ekonomik ve sosyal kalkınma ile yoksulluğun kökünden yok edilmesinin gelişmekte olan ülkelerin ilk ve önemli önceliği olduğunu doğrulayarak,

Biyolojik çeşitliliğin korunmasının ve sürdürülebilir kullanımının, giderek artan dünya nüfusunun gıda, sağlık ve diğer ihtiyaçlarının karşılanmasında son derece önemli olduğunun, ve bu amaçla hem genetik kaynaklara hem de teknolojilere erişimin ve bunların paylaşılmasının yaşamsal önem taşıdığıнын bilincinde olarak,

Biyolojik çeşitliliğin korunmasının ve sürdürülebilir kullanımının sonuçta, Devletler arasında dostane ilişkileri güçlendireceğini ve insanlık için barışa katkıda bulunacağını kaydederek,

Biyolojik çeşitliliğin korunmasına ve unsurlarının sürdürülebilir kullanımına ilişkin mevcut uluslararası düzenlemeleri geliştirmeyi ve tamamlamayı arzu eden, ve Biyolojik çeşitliliği mevcut ve gelecekteki nesiller yararına korumaya ve sürdürülebilir biçimde kullanmaya kesin kararlı olarak,

AKİT TARAFLAR

aşağıdaki hususlar üzerinde anlaşmışlardır.

Madde 1. Amaçlar

Bu Sözleşme'nin, ilgili hükümleri uyarınca takip edilecek amaçları, biyolojik çeşitliliğin korunması; bu

çeşitliliğinin unsurlarının sürdürülebilir kullanımı; genetik kaynaklar ve teknoloji üzerinde sahip olunan bütün hakları dikkate almak kaydıyla, bu kaynaklara gereğince erişimin ve ilgili teknolojilerin gereğince transferinin sağlanması, ve uygun finansmanın tedariki de dahil olmak üzere, genetik kaynakların kullanımından doğan yararların adil ve hakkaniyete uygun paylaşımıdır.

Madde 2. Kullanılan Terimler

Bu Sözleşme'de:

"Biyolojik çeşitlilik", diğerlerinin yanı sıra kara, deniz ve diğer su ekosistemleri ile bu ekosistemlerin bir parçası olduğu ekolojik kompleksler de dahil olmak üzere tüm kaynaklardan canlı organizmalar arasındaki farklılaşma anlamındadır; türlerin kendi içindeki ve türler arasındaki çeşitlilik ve ekosistem çeşitliliği de buna dahildir.

"Biyolojik kaynaklar", genetik kaynakları, organizmaları veya parçalarını, popülasyonları veya ekosistemlerin insanlık için şimdiden ya da gelecekte kullanım imkânı veya değeri olan diğer biyotik unsurlarını kapsar.

"Biyoteknoloji", özgün bir kullanım amacıyla ürünler veya prosesler meydana getirmek veya varolanları değişime uğratmak üzere biyolojik sistemlerin, canlı organizmaların veya bunların türevlerinin kullanıldığı her türlü teknolojik uygulama anlamındadır.

"Genetik kaynakların menşe ülkesi", "in-situ" koşullarda bu genetik kaynaklara sahip olan ülke anlamındadır.

"Genetik kaynakları sağlayan ülke", hem yabani hem de evcilleştirilmiş türlerin popülasyonları dahil olmak üzere "in-situ" kaynaklardan toplanmış veya menşei bu ülkede olsun olmasın "ex-situ" kaynaklardan alınmış genetik kaynakları temin eden ülke anlamındadır.

"Evcilleştirilmiş veya kültüre alınmış türler", ihtiyaçlarını karşılamak için insanlar tarafından evrim süreci etkilenmiş türler anlamındadır.

"Ekosistem", bitki, hayvan ve mikro-organizma toplulukları ile bunların cansız çevrelerinin işlevsel bir birim olarak karşılıklı etkileşen dinamik bir kompleksi anlamındadır.

"Ex-situ" koruma", biyolojik çeşitlilik unsurlarının kendi doğal yaşam ortamları dışında korunması anlamındadır.

"Genetik materyel", işlevsel kalıtım birimleri içeren, bitki, hayvan, mikrop veya başka menşeli olan her türlü materyel anlamındadır.

"Genetik kaynaklar", bugün veya gelecek için değer taşıyan genetik materyel anlamındadır.

"Yaşam ortamı", herhangi bir organizma veya popülasyonun doğal olarak bulunduğu yer veya çevre tipi anlamındadır.

"In-situ koşullar", genetik kaynakların ekosistemler ve doğal yaşam ortamları içinde var oldukları koşullar; evcilleştirilmiş veya kültüre alınmış türler sözkonusu

olduğundaysa bunların ayırt edici özelliklerini geliştirdikleri çevre anlamındadır.

"In-situ koruma", ekosistemlerin ve doğal yaşam ortamlarının korunması, yaşayabilir tür popülasyonlarının doğal çevrelerinde; evcilleştirilmiş veya kültüre alınmış türlerinse ayırt edici özelliklerini geliştirdikleri çevrelerde muhafazası ve geri kazanılması anlamındadır.

"Koruma alanı", özgün koruma amaçlarını gerçekleştirmek için belirlenen, düzenlenen ve yönetilen, coğrafi olarak tanımlanmış bir alan anlamındadır.

"Bölgesel ekonomik bütünleşme teşkilatı" belirli bir bölgenin egemen Devletleri tarafından kurulmuş olan, üye Devletlerin bu Sözleşme'ye tabi konularda yetki vermiş olduğu ve Teşkilat'ın iç usullerine göre bu Sözleşme'yi imzalamaya, onamaya, kabul etmeye, onaylamaya veya Sözleşme'ye katılmaya usulüne uygun biçimde yetkili kılınmış teşkilat anlamındadır.

"Sürdürülebilir kullanım", biyolojik çeşitlilik unsurlarının, uzun dönemde biyolojik çeşitliliğin azalmasına yol açmayacak şekilde ve oranda kullanımı, ve böylece biyolojik çeşitliliğin bugünkü ve gelecekteki nesillerin ihtiyaçlarını ve özemlerini karşılama potansiyelini muhafaza etmesi anlamındadır.

"Teknoloji", biyoteknolojiyi kapsar.

Madde 3. İlke

Birleşmiş Milletler Şartı ve uluslararası hukuk ilkeleri uyarınca Devletler, kaynaklarını kendi çevre politikaları doğrultusunda kullanma egemen hakkına sahiptirler ve kendi yargı yetkileri veya kontrolleri dahilindeki faaliyetlerin, diğer Devletlerin çevrelerine veya ulusal yargı yetkilerinin sınırları dışındaki alanların çevrelerine zarar vermemesini de sağlamakla yükümlüdürler.

Madde 4. Yargı Yetkisi Alanı

Bu Sözleşme hükümleri, diğer Devletlerin hakları saklı kalmak kaydıyla, ve bu Sözleşme'de açıkça aksi öngörülmedikçe, her Akit Tarafıla ilgili olarak:

- (a) biyolojik çeşitliliğin unsurları bakımından, o Akit Tarafın ulusal yargı yetkisinin sınırları içindeki alanlarda; ve
- (b) Kendi yargı yetkisi ya da kontrolü altında işlemekte olan prosesler ve faaliyetler bakımındansa, bunların etkileri nerede ortaya çıkarsa çıksın, o Akit Tarafın ulusal yargı yetkisinin sınırları içindeki ve dışındaki alanlarda geçerlidir.

Madde 5. İşbirliği

Akit Tarafların her biri, biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımı için, ulusal yargı yetkisinin

dışındaki alanlar ve karşılıklı menfaate dayalı diğer konularda öbür Akit Taraflarla doğrudan, veya uygun olduğunda yetkili uluslararası örgütler aracılığıyla, mümkün olduğu ölçüde ve uygun biçimde işbirliği yapacaktır.

**Madde 6. Koruma ve Sürdürülebilir Kullanım için
Alınacak Genel Tedbirler**

Akit Tarafların her biri, kendi özel koşullarına ve imkânlarına göre:

- (a) Biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımı için, diğer hususların yanı sıra bu Sözleşme'de yer alan ve ilgili Akit Taraf için uygun olan tedbirleri yansıtacak ulusal stratejiler, planlar veya programlar geliştirecek veya mevcut strateji, plan veya programları bu amaçla uyarlayacaktır; ve
- (b) Biyolojik çeşitliliğin korunmasını ve sürdürülebilir kullanımını, mümkün ve uygun olduğu ölçüde ilgili sektörel veya sektörler-arası planlar, programlar ve politikalarla bütünleştirecektir.

Madde 7. Belirleme ve İzleme

Akit Tarafların her biri, özellikle 8'den 10'a kadar olan Maddelerde belirtilen amaçlarla, mümkün olduğu ölçüde ve uygun biçimde:

- (a) Ek I'de yer alan kategorilerin belirtildiği listeyi dikkate alarak, koruma ve sürdürülebilir kullanım

açısından kendisi için önem taşıyan biyolojik çeşitlilik unsurlarını belirleyecektir;

- (b) Acil koruma tedbirleri gerektiren ve sürdürülebilir kullanım için en büyük potansiyeli taşıyan unsurları özellikle dikkate alarak, yukarıda alt-paragraf (a)'ya göre belirlenen biyolojik çeşitliliğin unsurlarını örnekleme ve diğer teknikleri kullanarak izleyecektir;
- (c) Biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımını üzerinde önemli olumsuz etkileri olan veya olabilecek prosesleri ve faaliyet kategorilerini belirleyecek, örnekleme ve diğer teknikleri kullanarak bunların etkilerini izleyecektir; ve
- (d) Yukarıda alt-paragraf (a), (b) ve (c)'ye uygun belirleme ve izleme faaliyetlerinden elde edilen verileri saklayacak ve düzenleyecektir.

Madde 8. "In-situ" Koruma

Akit Tarafların her biri mümkün olduğu ölçüde ve uygun biçimde:

- (a) koruma alanlarından veya biyolojik çeşitliliğin korunması için özel tedbirler alınması gereken alanlardan oluşan bir sistem oluşturacaktır;
- (b) Gerektiğinde, koruma alanlarının veya biyolojik çeşitliliğin korunması için özel tedbirler alınması

icap eden alanların seçilmesi, tesis edilmesi ve yönetilmesi için kurallar geliştirecektir;

- (c) Biyolojik çeşitliliğin korunması için önemli olan biyolojik kaynakların korunmasını ve sürdürülebilir kullanımını sağlamak amacıyla, koruma alanları içinde olsun ya da olmasın, bu kaynakları düzenlemelere tabi tutacak veya yönetecektir;
- (d) Ekosistemlerin ve doğal yaşam ortamlarının korunmasını ve yaşayabilir tür popülasyonlarının doğal ortamlarında tutulmasını teşvik edecektir;
- (e) Koruma alanlarının daha iyi korunmasını sağlamak amacıyla, bunlara bitişik alanlarda çevresel açıdan sağlıklı ve sürdürülebilir kalkınmayı teşvik edecektir;
- (f) Diğer araçların yanı sıra planlar veya başka yönetim stratejileri geliştirip uygulayarak, bozulmuş olan ekosistemleri iyileştirecek, eski haline getirecek ve tehdit altındaki türlerin kazanılmasını teşvik edecektir;
- (g) Biyoteknoloji sonucunda değişikliğe uğratılmış ve biyolojik çeşitliliğin korunmasını ve sürdürülebilir kullanımını etkilemesi muhtemel olumsuz çevresel etkiler doğurabilecek canlı organizmaların kullanılması ve serbest bırakılması ile bağlantılı riskleri düzenlemeye, yönetmeye veya denetlemeye

- yönelik araçları, insan sağlığı için doğabilecek riskleri de dikkate alarak tesis veya idame ettirecektir;
- (h) Ekosistemleri, yaşam ortamlarını veya türleri tehdit eden yabancı türlerin girişini engelleyecek, bu türleri denetim altına alacak veya yok edecektir;
- (i) Biyolojik çeşitliliğin korunması ve mevcut kullanım şekilleri ile unsurlarının sürdürülebilir kullanımı arasında uygunluk sağlanması için gerekli koşulları yaratmaya gayret edecektir;
- (j) Geleneksel yaşam tarzlarını sürdüren yerli ve yerel toplulukların biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımı bakımından anlam taşıyan bilgilerine, geliştirdikleri yeni yöntemlere ve uygulamalarına kendi ulusal mevzuatına göre sahip çıkacak, bunları koruyacak ve saygı gösterecek; bu bilgilerin, yeni yöntemlerin ve uygulamaların sahiplerinin onayı ve katılımı ile daha yaygın biçimde uygulanmasını sağlayacak ve bunların kullanımından doğacak yararların adil paylaşımını teşvik edecektir;
- (k) Tehdit altındaki türlerin ve popülasyonların korunması için gerekli mevzuatı ve/veya düzenleyici diğer hükümleri geliştirecek veya idame ettirecektir;
- (l) 7nci Madde uyarınca biyolojik çeşitlilik üzerinde önemli bir olumsuz etki saptanması halinde, ilgili prosesleri ve faaliyet kategorilerini düzenleyecek veya yönetecektir; ve

- (m) Yukarıda (a)'dan (l)'ye kadar olan alt-paragraflarda açıklanan "in-situ" koruma için, özellikle gelişmekte olan ülkelere mali ve başka şekillerde destek sağlanmasında işbirliği yapacaktır.

Madde 9. "Ex-situ" Koruma

Akit Tarafların her biri, esas olarak "in-situ" tedbirleri tamamlamak amacıyla, mümkün olduğu ölçüde ve uygun biçimde:

- (a) Biyolojik çeşitlilik unsurlarının "ex-situ" korunması için, tercihan bu unsurların menşe ülkesinde tedbirler alacaktır;
- (b) Tercihan genetik kaynakların menşe ülkesinde, bitkiler, hayvanlar ve mikro-organizmalar üzerinde araştırma yapılması ve bunların "ex-situ" korunması için gerekli düzenlemeleri yapacak ve idame ettirecektir;
- (c) Tehdit altındaki türlerin kazanılması ve rehabilitasyonu ve bunların uygun koşullar altında yeniden doğal yaşam ortamlarına sokulması için tedbirler alacaktır;
- (d) Yukarıdaki alt-paragraf (c) uyarınca geçici olarak "ex-situ" özel tedbirler alınması gerekli olmadıkça, ekosistemleri ve "in-situ" tür popülasyonlarını tehdit etmemek için "ex-situ" koruma amacıyla, biyolojik kaynakların doğal yaşam ortamlarından toplanmasını düzenleyecek ve yönetecektir; ve

- (e) Yukarıda (a)'dan (d)'ye kadar olan alt-paragraflarda açıklanan "ex-situ" koruma için ve gelişmekte olan ülkelerde "ex-situ" koruma imkanlarının yaratılması ve idame ettirilmesi için malı ve başka şekillerde destek sağlanmasında işbirliği yapacaktır.

**Madde 10. Biyolojik Çeşitlilik Unsurlarının
Sürdürülebilir Kullanımı**

Akit Tarafların her biri mümkün olduğu ölçüde ve uygun biçimde:

- (a) Biyolojik kaynakların korunması ve sürdürülebilir kullanımı konusunu ulusal karar-alma süreci ile bütünleştirecektir;
- (b) Biyolojik çeşitlilik üzerindeki olumsuz etkileri önlemek veya en aza indirmek için biyolojik kaynakların kullanımı ile ilgili tedbirler alacaktır;
- (c) Biyolojik kaynakların korunması ve sürdürülebilir kullanımı gereksinimiyle bağdaşan geleneksel kültürel uygulamalara uygun biçimde, bu kaynakların alışıl gelmiş kullanım biçimlerini koruyacak ve teşvik edecektir;
- (d) Biyolojik çeşitliliğin azaldığı bozulmuş alanlarda yerel nüfusun iyileştirici tedbirler geliştirmesini ve uygulamasını destekleyecektir; ve

- (e) Biyolojik kaynakların sürdürülebilir kullanımını için yöntemlerin geliştirilmesinde kendi devlet makamları ile özel sektörü arasında işbirliğini teşvik edecektir.

Madde 11. Teşvik Tedbirleri

Akit Tarafların her biri mümkün olduğu ölçüde ve uygun biçimde, biyolojik çeşitlilik unsurlarının korunması ve sürdürülebilir kullanımı için, ekonomik ve sosyal açıdan güvenilir teşvik edici tedbirleri alacaktır.

Madde 12. Araştırma ve Eğitim

Akit Taraflar, gelişmekte olan ülkelerin özel ihtiyaçlarını dikkate alarak:

- (a) Biyolojik çeşitliliğin ve unsurlarının belirlenmesi, korunması ve sürdürülebilir kullanımı için alınacak tedbirler konusunda bilimsel ve teknik eğitim ve öğrenim programları düzenleyeyip idame ettirecek ve bu eğitim ve öğrenim için gelişmekte olan ülkelerin özgül ihtiyaçlarına gereğince destek sağlayacaklardır;
- (b) Diğer hususların yanı sıra Bilimsel, Teknik ve Teknolojik Danışma Amaçlı Yan Organ'ın tavsiyeleri doğrultusunda Taraflar Konferansı'nın alacağı kararların da gereğini yerine getirerek, özellikle gelişmekte olan ülkelerde, biyolojik çeşitliliğin

korunmasına ve sürdürülebilir kullanımına katkıda bulunan araştırmaları geliştirecek ve teşvik edeceklerdir; ve

- (c) 16, 18 ve 20nci Madde hükümlerine uygun olarak, biyolojik kaynakların korunması ve sürdürülebilir kullanımı için yöntemler geliştirirken, biyolojik çeşitlilik araştırmalarındaki bilimsel gelişmelerin kullanılmasını teşvik edecek ve bu konuda işbirliği yapacaklardır.

Madde 13. Kamu Eğitimi ve Bilgilendirme

Akit Taraflar:

- (a) Biyolojik çeşitliliği korumanın önemini ve bunun için gerekli tedbirlerin anlaşılmasını, medya aracılığı ile yayınlanmasını ve bu konuların eğitim programlarına dahil edilmesini kolaylaştıracak ve teşvik edeceklerdir; ve
- (b) Biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımı ile ilgili eğitim ve halkı bilgilendirme programlarının geliştirilmesinde diğer Devletlerle ve uluslararası örgütlerle uygun biçimde işbirliği yapacaklardır.

**Madde 14. Etki Değerlendirmesi ve Olumsuz Etkilerin
En Aza İndirgenmesi**

1. Akit Tarafların her biri, mümkün olduğu ölçüde ve uygun biçimde:
 - (a) Biyolojik çeşitlilik için önemli olumsuz etkiler doğurabilecek mevcut proje önerilerinin, bu olumsuz etkileri engellemeye veya en aza indirmeye yönelik bir çevresel etki değerlendirmesine tabi tutulmasını öngören uygun işleyişleri yürürlüğe koyacak ve elverdiğince halkın da bu işleyişlere katılmasını sağlayacaktır;
 - (b) Biyolojik çeşitlilik üzerinde önemli olumsuz etkiler yaratabilecek programlarının ve politikalarının çevresel sonuçlarının gerekli biçimde dikkate alınmasını sağlamak için uygun düzenlemeler yapacaktır;
 - (c) Hangisi uygun ise, iki taraflı, bölgesel veya çok taraflı düzenlemelerin yapılmasını teşvik ederek, diğer Devletlerin veya ulusal yargı yetkisinin sınırları dışındaki alanların biyolojik çeşitliliği üzerinde önemli olumsuz etkide bulunması muhtemel olan, kendi yargı yetkisi veya denetimi kapsamındaki faaliyetlerle ilgili bildirim, bilgi alışverişi ve istişareleri karşılıklılık esasına göre geliştirecektir;

- (d) Kendi yargı yetkisi veya denetimi altındaki alandan kaynaklanan ve başka Devletlerin yargı yetkisi içindeki alanlarda veya kendi ulusal yargı yetkisinin sınırları dışındaki alanlarda biyolojik çeşitlilik için ciddi bir tehdit ya da tehlike oluşturan ya da oluşturabilecek bir durumun ortaya çıkması halinde, etkilenmesi muhtemel Devletleri derhal bu tehlike veya zarardan haberdar edecek ve bu tehlike veya zararı önleyici veya en aza indirici girişimlerde bulunacaktır; ve
- (e) Doğal veya başka nedenlerle meydana gelen ve biyolojik çeşitlilik için ciddi ve her an gerçekleşebilecek bir tehlike arz eden olaylara veya faaliyetlere acilen karşılık verecek ulusal düzenlemelerin yapılmasını sağlayacak, bu tür ulusal çabaları tamamlamak, ve uygun olduğu ve ilgili Devletler veya bölgesel ekonomik bütünleşme örgütleri tarafından kabul edildiği takdirde, müştereken beklenmedik hal planları oluşturmak üzere uluslararası işbirliğini teşvik edecektir.
2. Taraflar Konferansı, yapılacak etütleri temel alarak, biyolojik çeşitliliğe verilen zararlara yüklenecek sorumluluk ve telafi konusunu, restorasyon ve tazminat hususlarını da içerecek biçimde inceleyecektir; bu tür sorumluluğun bütünüyle bir iç sorun olduğu durumlar istisnadır.

Madde 15. Genetik Kaynaklara Erişim

1. Devletlerin kendi doğal kaynakları üzerindeki egemen hakları dikkate alındığında, genetik kaynaklara erişime kayıt getirme yetkisi de ulusal hükümetlere aittir ve ulusal mevzuata tabidir.
2. Akit Tarafların her biri, diğer Akit Tarafların çevresel açıdan güvenilir kullanım amaçları ile genetik kaynaklara erişimini kolaylaştıracak şartları yaratmaya ve bu Sözleşme'nin amaçlarına aykırı kısıtlamalar uygulamamaya gayret edecektir.
3. Bu Sözleşme'de bu Madde ile 16ncı ve 19uncu Maddelerde anılan, herhangi bir Akit Tarafça temin edilen genetik kaynaklar, yalnızca bu kaynakların menşe ülkesi olan Akit Taraflarca veya genetik kaynakları bu Sözleşme'ye uygun olarak iktisap etmiş Taraflarca temin edilenlerdir.
4. Erişim hakkının tanınmış olduğu durumlarda, erişim karşılıklı olarak mutabık kalınmış şartlara ve bu Madde hükümlerine tabi olacaktır.
5. Genetik kaynaklara erişim, bu kaynakları temin eden Akit Tarafça aksi kararlaştırılmadığı sürece, bu Tarafın önceden izninin alınmasına tabidir.
6. Akit Tarafların her biri, diğer Akit Taraflarca temin edilen genetik kaynaklara dayalı bilimsel

araştırmaları, o tarafların da tam katılımıyla ve mümkünse onların ülkelerinde geliştirip yürütmek için çaba harcayacaktır.

7. Akit Tarafların her biri, genetik kaynakların ticari ve başka amaçlarla kullanımından doğan yararlarla araştırma ve geliştirme sonuçlarını, bu kaynakları temin eden Akit Tarafıla adil ve hakkaniyete uygun biçimde paylaşmak amacı ile, uygun şekilde ve 16 ile 19uncu Maddeler doğrultusunda ve gerektiğinde 20 ve 21inci Maddelerde öngörülen mali mekanizma aracılığı ile idari, yasal veya siyasi tedbirleri alacaktır. Bu paylaşım karşılıklı olarak mutabık kalınan şartlara dayanacaktır.

Madde 16. Teknolojiye Erişim ve Teknoloji Transferi

1. Akit Tarafların her biri, teknolojinin biyoteknolojiyi içerdiğini ve Akit Taraflar arasında teknoloji transferinin ve teknolojiye erişimin bu Sözleşme'nin amaçlarına ulaşılmamasında gerekli unsurlar olduğunu dikkate alarak, bu Madde hükümleri uyarınca, biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımı ile ilgili olan veya genetik kaynaklardan yararlanan ve çevreye önemli bir zarar vermeyen teknolojilerin diğer Akit Taraflara transferini ve diğer Akit Tarafların bu teknolojilere erişimini sağlamayı ve/veya kolaylaştırmayı taahhüt eder.
2. Yukarıda linci paragrafta anılan teknoloji transferi ve teknolojiye erişim, gelişmekte olan ülkelere,

karşılıklı olarak mutabık kalınması halinde ayrıcalıklı ve öncelikli şartlar da dahil olmak üzere, adil ve en elverişli şartlar çerçevesinde ve gerektiğinde 20 ve 21inci Maddelerde öngörülen mali mekanizma uyarınca sağlanacak ve/veya kolaylaştırılacaktır. Teknolojinin patent ve diğer fikri mülkiyet haklarına tabi olması halinde, bu erişim ve transfer, fikri mülkiyet haklarının yeterli ve etkin biçimde korunmasını dikkate alan ve bununla tutarlı şartlarla sağlanacaktır. Bu paragraf aşağıdaki 3, 4 ve 5inci paragraflarla tutarlı biçimde uygulanacaktır.

3. Akit Tarafların her biri, genetik kaynakları temin eden Akit Taraflara ve bunlar arasında özellikle gelişmekte olan ülkelere, 20 ve 21inci Madde hükümleri uyarınca ve uluslararası hukuka ve aşağıdaki 4 ve 5inci paragraflara uygun biçimde, gerektiğinde patentler ve diğer fikri mülkiyet hakları ile korunan teknoloji de dahil olmak üzere, genetik kaynakların kullanıldığı teknoloji transferini ve bu teknolojiye erişimlerini karşılıklı olarak mutabık kalınan şartlarla sağlamak amacıyla uygun yasal, idari veya siyasi tedbirleri alacaktır.
4. Akit Tarafların her biri, özel sektörün, gelişmekte olan ülkelerin kamu kurumları ve özel sektörü yararına, yukarıda 4. paragrafta anılan teknolojiye erişimi, müştereken geliştirilmesini ve teknoloji transferini kolaylaştırması amacıyla uygun yasal, idari veya politik tedbirleri alacak ve bunun için

yukarıda 1, 2 ve 3üncü paragraflar kapsamındaki yükümlülöklere uyacaktır.

5. Patent ve diğer fikri mülkiyet haklarının bu Sözleşme'nin uygulanmasını etkileyebileceğini kabul eden Akit Taraflar, bu hakların Sözleşme'nin amaçlarına aykırı olmamasını ve bu amaçları destekler nitelikte olmasını sağlamak için, bu konuda ulusal mevzuata ve uluslararası hukuka uygun biçimde işbirliği yapacaklardır.

Madde 17. Bilgi Alışverişi

1. Akit Taraflar, gelişmekte olan ölkelerin özel ihtiyaçlarını dikkate alarak, biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımı ile ilgili olan, herkese açık tüm kaynaklardan bilgi alışverişini kolaylaştıracaklardır.
2. Bu bilgi alışverişi, teknik, bilimsel ve sosyo-ekonomik araştırma sonuçları, eğitim ve araştırma programları ile ilgili bilgiler, ihtisaslaşmış bilgi, bu türden yerli ve geleneksel bilgilerle birlikte 16ıncı Maddenin linci paragrafında anılan teknoloji alışverişini kapsayacaktır. Ayrıca, gerçekleştirilebilir olduğunda, bilgilerin ilgili ölkeye geri getirilmesi de bu kapsamda olacaktır.

Madde 18. Teknik ve Bilimsel İşbirliği

1. Akit Taraflar, gerektiğinde ilgili uluslararası ve ulusal kurumlar aracılığı ile, biyolojik çeşitliliğin

korunması ve sürdürülebilir kullanımı alanında uluslararası teknik ve bilimsel işbirliğini arttıracaklardır.

2. Akit Tarafların her biri, diğer araçların yanı sıra ulusal politikalar geliştirmek ve uygulamak yoluyla, bu Sözleşme'nin uygulanmasında diğer Akit Taraflarla ve özellikle gelişmekte olan ülkelerle teknik ve bilimsel işbirliğini arttıracaktır. Bu işbirliği arttırılırken, beşeri kaynakların geliştirilmesi ve kurumlaşma suretiyle ulusal imkânların geliştirilmesi ve güçlendirilmesi özellikle dikkate alınacaktır.
3. Taraflar Konferansı ilk toplantısında, teknik ve bilimsel işbirliğini arttırmak ve kolaylaştırmak için bir takas-odası mekanizmasının nasıl tesis edileceğini belirleyecektir.
4. Akit Taraflar bu Sözleşme'nin amaçlarını yerine getirirken, doğal ve geleneksel teknolojiler de dahil olmak üzere, teknoloji geliştirme ve kullanma konusunda, ulusal mevzuatlara ve politikalara uygun işbirliği yöntemlerini geliştirecek ve teşvik edeceklerdir. Akit Taraflar bu amaçla personel eğitimi ve uzman değişimi konusunda da işbirliğini geliştireceklerdir.
5. Akit Taraflar, karşılıklı mutabakata tabi olarak, bu Sözleşme'nin amaçları ile ilgili teknolojileri geliştirmek için, ortak araştırma programlarının ve

ortak girişimlerin tesis edilmesini teşvik edeceklerdir.

Madde 19. Biyoteknolojinin İşlem Görmesi ve Yararlarının Dağıtımı

1. Akit Tarafların her biri, biyoteknolojik araştırma için genetik kaynakları temin eden Akit Tarafların ve özellikle gelişmekte olan ülkelerin, mümkünse bu Akit Tarafların ülkelerinde, biyoteknolojik araştırma faaliyetlerine etkin biçimde katılımını sağlamak için uygun yasal, idari veya siyasi tedbirleri alacaktır.
2. Akit Tarafların her biri, Akit Tarafların ve özellikle gelişmekte olan ülkelerin, bu Akit Taraflarca temin edilen genetik kaynaklara dayalı biyoteknolojilerden doğan yarar ve sonuçlara, adil ve hakkaniyete uygun biçimde öncelikli erişimini teşvik etmek ve arttırmak için makul tüm tedbirleri alacaktır. Bu erişim karşılıklı olarak mutabık kalınan şartlara tabi olacaktır.
3. Taraflar, biyoteknoloji sonucunda değişime uğratılmış ve biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımı üzerinde olumsuz etkide bulunabilecek her türlü canlı organizmanın emniyetli biçimde taşınması, işlem görmesi ve kullanılması konusunda, özellikle önceden bilgilendirerek mutabakat sağlanmasını da kapsayan uygun usullerin yer aldığı bir protokolün gerekliliğini ve bunun şeklini değerlendireceklerdir.

4. Akit Tarafların her biri, yukarıdaki 3üncü paragrafta anılan organizmaların işlem görmesinde kendisinin şart koştuğu kullanım ve emniyet kurallarına ilişkin mevcut her türlü bilgiyi, ayrıca özgün organizmaların potansiyel olumsuz etkileriyle ilgili mevcut her türlü bilgiyi, bu organizmaların ithal edileceği Akit Tarafa, ya doğrudan doğruya ya da bu çeşit organizmaları kendi yargı yetkisinin alanı içinde temin etmekte olan gerçek veya hükmi şahıslardan talep ederek verecektir.

Madde 20. Mali Kaynaklar

1. Akit Tarafların her biri, kendi ulusal planlarına, önceliklerine ve programlarına uygun biçimde, bu Sözleşme'nin amaçlarının gerçekleştirilmesi için tasarlanan ulusal faaliyetlere yönelik olarak, kendi kapasitesine göre mali destek ve teşvik sağlamayı taahhüt eder.
2. Gelişmiş olan Taraf ülkeler, geliştirmekte olan Taraf ülkelerin, bu Sözleşme'nin yükümlülüklerini yerine getirmek için gerekli tedbirleri uygulamalarının anlaşmaya bağlanmış ek maliyetlerini bütünüyle karşılamalarını ve Sözleşme hükümlerinden yararlanmalarını sağlamak amacıyla yeni ve ek mali kaynaklar temin edeceklerdir; söz konusu ek maliyetler, geliştirmekte olan Taraf ülke ile 21inci Maddede anılan kurumsal yapı arasında, Taraflar Konferansı'nca tesbit edilen politika, strateji,

program öncelikleri ve uygunluk kriterleri ile ek maliyetleri gösteren listeye uygun biçimde anlaşmaya bağlanacaktır. Pazar ekonomisine geçiş sürecinde olan ülkeler de dahil olmak üzere başka Taraflar da kendi istekleri ile, gelişmiş olan Taraf ülkelerin yükümlülüklerini üstlenebilirler. Taraflar Konferansı, bu Madde gereğince, ilk toplantısında, gelişmiş olan Taraf ülkelerle, gelişmiş olan Taraf ülkelerin yükümlülüklerini kendi istekleri ile üstlenen diğer Tarafların bir listesini hazırlayacaktır. Taraflar Konferansı listeyi düzenli aralıklarla yeniden gözden geçirecek ve gerekli değişiklikleri yapacaktır. Başka ülkelere ve kaynaklardan gönüllü katkılar da teşvik edilecektir. Bu taahhütlerin uygulanmasında fonların yeterliliği, önceden tahmin edilebilirliği ve zamanında akışının gerekliliği ve liste kapsamındaki katkı sahibi Taraflar arasında yükümlülük-paylaşımının önemi dikkate alınacaktır.

3. Bu Sözleşme'nin uygulanması ile ilgili mali kaynakları temin edecek gelişmiş olan Taraf ülkeler ve bunlardan yararlanacak gelişmekte olan ülkeler, bu amaçla ikili, bölgesel ve çok taraflı diğer kanalları da kullanabilirler.
4. Gelişmekte olan Taraf ülkelerin bu Sözleşme kapsamındaki taahhütlerini ne ölçüde etkin biçimde uygulayacakları, gelişmiş olan Taraf ülkelerin bu Sözleşme kapsamındaki mali kaynaklar ve teknoloji transferi ile ilgili taahhütlerini etkin biçimde uygulamalarına bağlı olacak ve gelişmekte olan Taraf

Ülkelerin ilk ve en önemli önceliğinin ekonomik ve sosyal kalkınma ve yoksulluğun yok edilmesi olduğu gerçeğini tam olarak dikkate alacaktır.

5. Taraflar, finansman ve teknoloji transferi ile ilgili girişimlerinde en az gelişmiş ülkelerin özel ihtiyaçlarını ve durumlarını tam olarak dikkate alacaklardır.
6. Akit Taraflar, gelişmekte olan Taraf ülkelerde, özellikle küçük ada Devletlerinde, biyolojik çeşitliliğe bağımlılıktan, biyolojik çeşitliliğin dağılımından ve mekansal konumundan kaynaklanan özel koşulları da dikkate alacaklardır.
7. Ayrıca, kurak ve yarı-kurak bölgelerin, kıyı alanlarının ve dağlık alanların bulunduğu çevresel açıdan en duyarlı olanlar da dahil olmak üzere, gelişmekte olan ülkelerin özel durumu gözönünde bulundurulacaktır.

Madde 21. Mali Mekanizma

1. Bu Sözleşme'de yer alan amaçlarla, gelişmekte olan Taraf ülkelere, hibe veya ayrıcalık esasına göre mali kaynaklar temin edilebilmesi için, esas unsurları bu Maddede tanımlanan bir mekanizma olacaktır. Bu mekanizma, bu Sözleşme'nin amaçları doğrultusunda Taraflar Konferansı'nın yetkisi ve yönlendirmesi altında ve Taraflar Konferansı'na karşı sorumlu olarak işleyecektir. Mekanizmanın faaliyetleri Taraflar

Konferansı'nın ilk toplantısında kararlaştırılacak kurumsal yapı tarafından yürütülecektir. Taraflar Konferansı bu Sözleşme'deki amaçlar doğrultusunda, bu kaynaklara erişim ve bu kaynakların kullanımı ile ilgili politikayı, stratejiyi, program önceliklerini ve uygunluk kriterlerini tesbit edecektir. Katkıları, Taraflar Konferansınca periyodik olarak kararlaştırılması gereken kaynak tutarına uygun olarak 20nci Maddede anılan fonların önceden tahmin edilebilmesi, yeterli olması ve zamanında akışının sağlanması gerektiğini ve 20nci Maddenin 2nci paragrafında anılan listeye dahil olan katkı sahibi Taraflar arasında yükümlülüğü paylaşmanın önemini dikkate alacak şekilde düzenlenecektir. Gelişmiş olan Taraf ülkeler ve başka ülke ve kaynaklar gönüllü katkılarda bulunulabilirler. Mekanizma demokratik ve şeffaf bir yönetim sistemi çerçevesinde işleyecektir.

2. Taraflar Konferansı, bu Sözleşme'nin amaçlarına uygun olarak, ilk toplantısında politika, strateji ve program öncelikleri ile birlikte, mali kaynak kullanımının düzenli olarak izlenmesi ve değerlendirilmesi de dahil olmak üzere mali kaynaklara erişim ve bu kaynakların kullanımı ile ilgili ayrıntılı uygunluk kriterlerini ve esaslarını belirleyecektir. Taraflar Konferansı, mali mekanizmayı işletmekle görevlendirilen kurumsal yapı ile istişarelerde bulunduktan sonra, yukarıdaki linci paragrafa geçerlilik kazandıracak düzenlemeleri karara bağlayacaktır.

3. Taraflar Konferansı, bu Sözleşme'nin yürürlüğe girmesinden en erken iki yıl sonra ve ondan sonra da düzenli olarak, yukarıdaki 2nci paragrafta anılan kriter ve esaslar da dahil olmak üzere, bu Madde kapsamında oluşturulan mekanizmanın etkinliğini gözden geçirecektir. Bu incelemeye dayalı olarak, gerekirse mekanizmanın etkinliğini arttırmak için uygun tedbirleri alacaktır.
4. Akit Taraflar, biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımı için mali kaynak temin etmek üzere mevcut mali kurumları güçlendirmeyi değerlendireceklerdir.

Madde 22. Diğer Uluslararası Sözleşmelerle İlişki

1. Akit Taraflardan herhangi birinin mevcut uluslararası bir anlaşmadan doğan hak ve yükümlülüklerini kullanması biyolojik çeşitlilik için ciddi bir zarar veya tehdite yol açmadığı sürece, bu Sözleşme'nin hükümleri bu tür hak ve yükümlülükleri etkilemeyecektir.
2. Akit Taraflar, deniz çevresi açısından bu Sözleşme'yi, Devletlerin deniz hukuku kapsamındaki hak ve yükümlülükleriyle tutarlı biçimde uygulayacaklardır.

Madde 23. Taraflar Konferansı

1. Bu Sözleşme ile bir Taraflar Konferansı ihdas edilmektedir. Taraflar Konferansı'nın ilk toplantısı,

- Birleşmiş Milletler Çevre Programı Yetkili Müdürü'nün çağrısı üzerine, bu Sözleşme'nin yürürlüğe girmesinden en geç bir yıl sonra yapılacaktır. Taraflar Konferansı'nın bundan sonraki olağan toplantıları, ilk toplantısında Konferans tarafından belirlenecek düzenli aralıklarla yapılacaktır.
2. Taraflar Konferansı'nın olağanüstü toplantıları, Konferans tarafından gerekli görülebilecek diğer zamanlarda, veya Taraflardan herhangi birinin talebi üzerine, bu talep Sekreteryaya'ya iletildikten sonraki altı ay içinde Tarafların en az üçte biri tarafından desteklenmesi halinde yapılır.
 3. Taraflar Konferansı, kendisi için ve kurabileceği herhangi bir yardımcı organ için usul kurallarını ve Sekreteryanın finansmanını yöneten mali kuralları odaya yoluyla anlaşmaya bağlayıp benimseyecektir. Taraflar Konferansı her olağan toplantısında, bir sonraki olağan toplantıya kadar olan mali dönem için bir bütçe kabul edecektir.
 4. Taraflar Konferansı bu Sözleşme'nin uygulanmasını inceleyecek ve bu amaçla:
 - (a) 26ncı Maddeye uygun olarak sunulacak bilgilerin ne şekilde ve hangi zaman aralıkları ile iletileceğini belirleyecek, bu bilgileri ve yardımcı herhangi bir organ tarafından sunulan raporları inceleyecektir;

- (b) 25inci Maddeye uygun olarak, biyolojik çeşitlilik konusunda sunulan bilimsel, teknik ve teknolojik tavsiyeleri inceleyecektir;
- (c) 28inci Maddeye uygun olarak gerekli protokolleri inceleyecek ve kabul edecektir;
- (d) 29uncu ve 30uncu Maddelere uygun olarak bu Sözleşme’de ve eklerinde yapılması gereken değişiklikleri inceleyecek ve kabul edecektir;
- (e) Herhangi bir protokolda ve bu protokolün eklerinde yapılacak değişiklikleri inceleyecek, ve bu değişikliklerin yapılmasına karar verildiği takdirde, ilgili protokolün taraflarına bu değişikliklerin kabul edilmesini önerecektir;
- (f) Gerektiğinde, 30uncu Maddeye uygun olarak, bu Sözleşme’ye yeni ekler yapılmasını inceleyecek ve kabul edecektir;
- (g) Özellikle bilimsel ve teknik tavsiyelerde bulunmak üzere, bu Sözleşme’nin uygulanması için gerekli görülen yardımcı organları kuracaktır;
- (h) Bu Sözleşme kapsamındaki konularla ilgili sözleşmelerin yetkili organları ile uygun işbirliği biçimleri oluşturmak amacıyla, bu organlarla Sekretarya aracılığı ile temas kuracaktır; ve

(i) Bu Sözleşme'nin işleyişinde kazanılan deneyimin ışığında, bu Sözleşme'nin amaçlarının gerçekleştirilmesi için gerekli olabilecek ek tedbirleri inceleyecek ve alacaktır.

5. Birleşmiş Milletler, Birleşmiş Milletler'in ihtisas teşkilatları, Uluslararası Atom Enerjisi Kurumu ve bu Sözleşme'ye taraf olmayan Devletler, Taraflar Konferansı toplantılarında gözlemci olarak temsil edilebilir. Biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımı ile ilgili alanlarda yetkili olan ve Taraflar Konferansı'nın bir toplantısında gözlemci olarak temsil edilmek istediğini Sekretarya'ya bildirmiş olan hükümetler veya hükümetler dışı diğer organ veya kuruluşlar, hazır bulunan Taraflardan en az üçte biri itiraz etmediği sürece, toplantıya katılabilirler. Gözlemcilerin toplantıya alınmaları ve katılımları, Taraflar Konferansı'nca kabul edilen usul kurallarına tabi olacaktır.

Madde 24. Sekretarya

1. Bu Sözleşme ile bir sekretarya ihdas edilmektedir. Sekretarya aşağıdaki görevleri yürütecektir:

(a) 23üncü Maddede öngörülen Taraflar Konferansı toplantılarını düzenlemek ve bu toplantılara servis sağlamak;

- (b) Herhangi bir protokol ile kendisine verilen görevleri yerine getirmek;
- (c) Bu Sözleşme kapsamında yürüttüğü görevlerle ilgili raporlar hazırlamak ve bu raporları Taraflar Konferansı'na sunmak;
- (d) İlgili diğer uluslararası organlarla eşgüdüm sağlamak ve özellikle görevlerini etkin biçimde yerine getirmek için gerekli olabilecek idari ve akdi düzenlemeleri yapmak; ve
- (e) Taraflar Konferansı'nca kararlaştırılabilecek diğer görevleri yerine getirmek.
2. Taraflar Konferansı ilk olağan toplantısında, bu Sözleşme kapsamında sekreteryaya görevini yürütmek istediğini beyan etmiş ve ehliyet sahibi mevcut uluslararası örgütler arasından sekreteryayı tayin edecektir.

Madde 25. Bilimsel, Teknik ve Teknolojik

Danışma Amaçlı Yan Organ

1. Bu Sözleşme ile, Taraflar Konferansına ve uygun olduğunda yardımcı organlarına bu Sözleşme'nin uygulanması konusunda zamanında tavsiyelerde bulunmak üzere, bilimsel, teknik ve teknolojik danışma amaçlı bir yan organ ihdas edilmektedir. Bu organ tüm

Tarafların katılımına açık olacak ve birden fazla bilim dalını içerecektir. Bu organ ilgili uzmanlık dalında ehliyet sahibi hükümet temsilcilerini kapsayacaktır. Organ, çalışması ile ilgili tüm konularda Taraflar Konferansı'na düzenli rapor verecektir.

2. Bu organ, Taraflar Konferansı'nın yetkisi altında ve onun belirlediği esaslara uygun olarak ve onun isteği üzerine:
 - (a) Biyolojik çeşitliliğin durumu ile ilgili bilimsel ve teknik değerlendirmeler sunacaktır;
 - (b) Bu Sözleşme hükümlerine uygun olarak alınan önlem türlerinin etkileri ile ilgili bilimsel ve teknik değerlendirmeler hazırlayacaktır;
 - (c) Biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımı ile ilgili yenilikçi, verimli ve en gelişmiş teknolojileri ve "know-how"ı belirleyecek, gelişmeyi teşvik etmenin ve/veya bu teknolojileri transfer etmenin yolları ve olanakları ile ilgili tavsiyelerde bulunacaktır;
 - (d) Biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımı ile ilgili araştırma ve geliştirmede uluslararası işbirliği ve bilimsel programlar konusunda tavsiyelerde bulunacaktır; ve

(e) Taraflar Konferansı'nın ve yardımcı organlarının organa yönelteceği bilimsel, teknik, teknolojik ve metodolojik sorulara cevap verecektir.

3. Bu organın işlevleri, yetkileri, teşkilatlanması ve işleyişi Taraflar Konferansınca daha ayrıntılı biçimde tanımlanabilir.

Madde 26. Raporlar

Akit Tarafların her biri, Taraflar Konferansı'nca belirlenecek aralıklarla, bu Sözleşme hükümlerinin uygulanması için aldığı tedbirler ve bu tedbirlerin bu Sözleşme'nin amaçlarını gerçekleştirmekteki etkinliği konusunda Taraflar Konferansı'na rapor verecektir.

Madde 27. Uyuşmazlıkların Çözülmesi

1. Akit Taraflar arasında bu Sözleşme'nin yorumlanması veya uygulanması ile ilgili bir uyuşmazlık çıkması halinde, ilgili taraflar bu uyuşmazlığı müzakereler yoluyla gidermeye çalışacaklardır.
2. İlgili taraflar müzakereler sonucunda mutabakata varamadıkları takdirde, müştereken, üçüncü bir tarafın yardımlarını veya aracılığını talep edebilirler.
3. Herhangi bir Devlet veya bölgesel ekonomik bütünleşme teşkilatı bu Sözleşme'yi onadığı, kabul ettiği, onayladığı veya bu Sözleşme'ye katıldığı sırada veya

daha sonraki herhangi bir tarihte, yukarıdaki linci veya 2nci paragrafta uygun olarak çözümlenmeyen bir uyuşmazlık için, uyuşmazlıkların çözümlenmesi konusunda aşağıda öngörülen yollardan birini veya her ikisini bağlayıcı kabul ettiğini yazılı olarak Depozitere beyan edebilir:

- (a) Ek II'nin linci kısmında yer alan usule uygun hakemlik;
 - (b) Uyuşmazlığın Uluslararası Adalet Divanı'na sunulması.
4. Uyuşmazlığa taraf olanların, yukarıdaki üçüncü paragraf uyarınca bu paragrafta öngörülen yolları veya herhangi bir usulü kabul etmemeleri halinde, taraflar bunun dışında bir mutabakata varmadıkları sürece, uyuşmazlık Ek II'nin 2nci kısmına uygun olarak uzlaşma komisyonuna sunulur.
5. İlgili protokolde aksi şart koşulmadığı sürece, bu Madde hükümleri protokoller için de uygulanır.

Madde 28. Protokollerin Kabul Edilmesi

1. Akit Taraflar bu Sözleşme'nin protokollerinin formülasyonunda ve kabul edilmesinde işbirliği yapacaklardır.
2. Protokoller Taraflar Konferansı toplantısında kabul edilir.

3. Önerilen herhangi bir protokol metni, bu toplantıdan en az altı ay önce Sekreteryaya tarafından Akit Taraflara iletilir.

Madde 29. Sözleşme'nin veya Protokollerin Değiştirilmesi

1. Akit Taraflardan herhangi biri bu Sözleşme'de değişiklik yapılmasını teklif edebilir. Bir protokole Taraf olanlardan herhangi biri o protokolde değişiklik yapılmasını teklif edebilir.
2. Bu Sözleşme'de yapılacak değişiklikler Taraflar Konferansı toplantısında kabul edilir. Herhangi bir protokolde yapılacak değişiklikler ise, sözkonusu Protokol Taraflarının toplantısında kabul edilir. Bu Sözleşme'de veya herhangi bir protokolde yapılması önerilen değişiklik metni, bu protokolde aksi öngörülmedikçe, değişiklik metninin kabul edilmesi önerilen toplantıdan en az altı ay önce, Sekreteryaya tarafından sözkonusu belgenin Taraflarına iletilir. Sekreteryaya, bilgilendirmek amacıyla, önerilen değişiklikleri bu Sözleşme'yi imzalayanlara da gönderir.
3. Taraflar bu Sözleşme'de veya herhangi bir protokolde yapılması önerilen değişiklik üzerinde oydaşma yoluyla anlaşmaya varmak için her türlü çabayı göstereceklerdir. Oydaşma sağlanması için harcanan tüm gayretlere rağmen bir anlaşmaya varılamaması halinde, değişiklik son çare olarak sözkonusu belgeye taraf

olan ve toplantıda hazır bulunup oy kullananların üçte-ikisinin çoğunluğu ile kabul edilir ve Depoziter tarafından, onaylanmak ve kabul edilmek üzere tüm Taraflara gönderilir.

4. Değişikliklerin kabul edildiği ve onaylandığı Depozitere yazılı olarak bildirilir. Yukarıdaki 3üncü paragrafta uygun olarak kabul edilen değişiklikler, ilgili protokolde aksi belirtilmediği sürece, bu protokole Taraf olanların veya bu Sözleşme'nin Akit Taraflarının en az üçte ikisinin onama, kabul veya onay belgelerini tevdi etmesinden sonraki doksanıncı günde, bu değişiklikleri kabul eden taraflar arasında yürürlüğe girer. Değişiklikler bundan sonra, başka herhangi bir Taraf için, bu Tarafın değişikliği kabul ettiğini veya onayladığını gösteren belgeyi tevdi etmesinden sonraki doksanıncı günde yürürlüğe girer.
5. Bu Maddedeki "hazır bulunan ve oy kullanan Taraflar", hazır bulunup da olumlu veya olumsuz oy veren Taraflar anlamına gelir.

Madde 30. Eklerin Kabul Edilmesi ve Değiştirilmesi

1. Bu Sözleşme'nin veya herhangi bir protokolünün ekleri, Sözleşme'nin veya ilgili protokolün ayrılmaz bir parçası olacak ve açıkça aksi belirtilmediği sürece, bu Sözleşme'ye veya protokollerine atıfta bulunulduğunda, aynı zamanda bunların eklerine de atıfta bulunulduğu kabul edilecektir. Bu ekler bilimsel, teknik, idari ve usulle ilgili konularla sınırlı olacaktır.

2. Herhangi bir protokol, kendi ekleri için aksi bir hükme yer vermediği sürece, bu Sözleşme'ye veya protokollere yeni eklerin teklif edilmesinde, kabul edilmesinde ve yürürlüğe girmesinde aşağıdaki usul uygulanır:
- (a) Bu Sözleşme'nin veya herhangi bir protokolünün ekleri 29uncu Maddede belirtilen usule uygun olarak teklif ve kabul edilir;
- (b) Bu Sözleşme'ye ilave edilecek yeni bir eki veya Taraf olduğu bir protokolün ekini onaylama imkânı olmayan herhangi bir Taraf, Depoziterin o ekini kabul edildiğini bildirdiği tarihten itibaren bir yıl içinde, bu durumu yazılı olarak Depozitere bildirir. Depoziter, kendisine gelen bu bildirimden tüm tarafları gecikmeden haberdar eder. Taraflar daha önceki bir itiraz beyanını herhangi bir zamanda geri çekebilirler; bu durumda ekler, aşağıdaki alt-paragraf (c)'ye tabi olarak sözkonusu Taraf için yürürlüğe girer;
- (c) Ek, bu Sözleşme'nin veya ilgili protokolün, yukarıda alt-paragraf (b) hükümlerine uygun olarak bildirimde bulunmamış tüm Tarafları için, Depoziter tarafından kabulünün bildirildiği tarihten itibaren bir yıllık sürenin bitiminde, yürürlüğe girer.
3. Bu Sözleşme'nin veya herhangi bir protokolünün eklerinde yapılacak değişikliklerin önerilmesi, kabul

edilmesi ve yürürlüğe girmesi, Sözleşme'nin veya herhangi bir protokolünün eklerinin önerilmesinde, kabul edilmesinde ve yürürlüğe girmesinde uygulanan usulün aynısına tabidir.

4. Yeni bir ek veya bir ekte yapılan değişiklik, bu Sözleşme'deki veya herhangi bir protokolündeki değişiklikle ilgili ise, Sözleşme'deki veya ilgili protokoldeki değişikliğin yürürlüğe girdiği tarihe kadar, yeni ek veya ekte yapılan değişiklik yürürlüğe girmez

Madde 31. Oy Hakkı

1. Bu Sözleşme'nin veya herhangi bir protokolünün Akit Taraflarının her biri, aşağıda 2nci paragrafta belirtilen durum dışında, bir oy hakkına sahiptir.
2. Bölgesel ekonomik bütünleşme teşkilatları, yetkili oldukları konularda oy haklarını, bu Sözleşme'nin veya ilgili protokolün Akit Tarafları arasından kendi teşkilatlarının üyesi olan Devletlerin sayısına eşit sayıda oy kullanırlar. Bu teşkilatların üyesi olan Devletler kendi oy haklarını kullandıklarında bu teşkilatlar oy haklarını kullanmazlar; bu teşkilatlar oy kullandıklarındaysa, üye Devletleri kullanmazlar.

Madde 32. Bu Sözleşme ile Protokolleri arasındaki

İlişki

1. Herhangi bir Devlet veya bölgesel ekonomik bütünleşme teşkilatı bu Sözleşme'nin Akit Tarafı değilse, veya

protokolle aynı zamanda bu Sözleşme'nin Akit Tarafı olmadığı takdirde, protokole Taraf olamaz.

2. Herhangi bir protokol kapsamındaki kararlar yalnızca bu protokole Taraf olanlarca alınır. Bir protokolu kabul etmemiş veya onaylamamış olan Akit Taraflar, bu protokole taraf olanların toplantılarına gözlemci olarak katılabilirler.

Madde 33. İmza

Bu Sözleşme 5 Haziran 1992 tarihinden 14 Haziran 1992 tarihine kadar Rio de Janeiro'da ve 15 Haziran 1992 tarihinden 4 Haziran 1992 tarihine kadar New York'da Birleşmiş Milletler Genel Merkezi'nde tüm devletlerin ve bölgesel ekonomik bütünleşme teşkilatlarının imzasına açık olacaktır.

Madde 34. Onama, Kabul ve Onay

1. Bu Sözleşme ve protokoller, Devletlerin ve bölgesel ekonomik bütünleşme teşkilatlarının onama, kabul ve onayına tabi olacaktır. Kabul ve onay belgeleri Depozitere tevdi edilecektir.
2. Yukarıdaki ilinci paragrafta anılan teşkilatlardan, bu Sözleşme'ye veya herhangi bir protokole kendi Üye Devletleri Akit Taraf olmadan Akit Taraf olanlar, ilgili Sözleşme veya protokol kapsamındaki tüm yükümlülüklerle bağlı olacaktır. Üye Devletlerinin

birinin veya birkaçının bu Sözleşme'ye veya ilgili protokole Akit Taraf olduğu teşkilatlarda, teşkilat ve teşkilata üye Devletler, Sözleşme veya ilgili protokol kapsamındaki yükümlülüklerini yerine getirme sorumluluklarını kendileri . kararlaştıracaklardır. Böyle durumlarda, teşkilat ve üye Devletleri, Sözleşme veya ilgili protokol kapsamındaki haklarını aynı zamanda kullanmayacaklardır.

3. Yukarıda linci paragrafta anılan teşkilatlar, onama, kabul ve onay belgelerinde, Sözleşme'ye veya ilgili protokole tabi konularda ne ölçüde yetkili olduklarını beyan edeceklerdir. Bu teşkilatlar yetki kapsamlarında yapılan değişiklikleri de Depozitere bildireceklerdir.

Madde 35. Sözleşme'ye Katılma

1. Bu Sözleşme ve protokoller, imzaya kapandıkları tarihten itibaren Devletlerin ve bölgesel ekonomik bütünleşme teşkilatlarının katılımına açık olacaktır. Katılım belgeleri Depozitere tevdi edilecektir.
2. Yukarıda linci paragrafta anılan örgütler, katılım belgelerinde, Sözleşme'ye veya ilgili protokole tabi konularda ne ölçüde yetkili olduklarını beyan edeceklerdir. Bu teşkilatlar yetki kapsamlarında yapılan değişiklikleri de Depozitere bildireceklerdir.
3. Bu Sözleşme'ye veya protokollere katılan bölgesel ekonomik bütünleşme teşkilatlarına 34üncü Madde'nin 2nci paragrafı hükümleri uygulanır.

Madde 36. Sözleşme'nin Yürürlüğe Girmesi

1. Bu Sözleşme, otuzuncu onama, kabul, onay veya katılım belgesinin tevdi edildiği tarihten sonraki doksanıncı günde yürürlüğe girer.
2. Her bir protokol, bu protokolde belirtilen sayıda onama, kabul, onay veya katılım belgesinin tevdi edildiği tarihten sonraki doksanıncı günde yürürlüğe girer.
3. Otuzuncu onama, kabul, onay veya katılım belgesi tevdi edildikten sonra bu Sözleşme'yi onayan, kabul eden, onaylayan veya Sözleşme'ye katılan her Akit Taraf için bu Sözleşme, o Akit Taraf'ın onama, kabul, onay veya katılım belgesini tevdi ettiği tarihten sonraki doksanıncı günde yürürlüğe girer.
4. Bir protokolün yukarıdaki 2nci paragrafa uygun olarak yürürlüğe girmesinden sonra bu protokolu onayan, kabul eden, onaylayan veya protokole katılan Akit Taraf için o protokol, protokolde aksi belirtilmediği sürece, bu Akit Taraf'ın onama, kabul, onay veya katılım belgesini tevdi ettiği tarihten sonraki doksanıncı günde veya bu Sözleşme'nin sözkonusu Akit Taraf için yürürlüğe girdiği günde, bunlardan hangisi daha sonra ise o tarihte yürürlüğe girer.
5. Yukarıdaki 1inci ve 2nci paragraflar açısından, herhangi bir bölgesel ekonomik bütünleşme teşkilatı

tarafından tevdi edilen herhangi bir belge, bu teşkilata üye Devletler tarafından tevdi edilen belgelere ilave belgeler olarak kabul edilmez.

Madde 37. Çekinceler

Bu Sözleşme'ye herhangi bir çekince konamaz.

Madde 38. Sözleşme'den Çekilme

1. Her Akit Taraf, bu Sözleşme'nin kendisi için yürürlüğe girdiği tarihten iki yıl geçtikten sonra herhangi bir tarihte Depozitere yazılı bildirimde bulunarak Sözleşme'den çekilebilir.
2. Bu çekilme işlemi, çekilme bildiriminin Depoziter tarafından alındığı tarihten sonra bir yıllık sürenin bitiminde veya çekilme bildiriminde belirtilen daha sonraki bir tarihte gerçekleşir.
3. Bu Sözleşme'den çekilen herhangi bir Akit Taraf, ayrıca taraf olduğu protokollerden de çekilmiş addedilir.

Madde 39. Geçici Mali Düzenlemeler

21inci Madde koşullarına uygun olarak tamamen yeniden yapılandırılmış olması koşuluyla Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı Global Çevre İmkani, Birleşmiş Milletler Çevre Programı ile Uluslararası İmar ve Kalkınma Bankası,

bu Sözleşme'nin yürürlüğe girdiği tarih ile Taraflar Konferansı'nın birinci toplantısı arasındaki sürede, veya 21inci Maddeye uygun olarak hangi kurumsal yapının tayin edileceği Taraflar Konferansı'nca kararlaştırılana kadar, geçici olarak, 21inci Maddede anılan kurumsal yapıyı oluşturacaklardır.

Madde 40. Geçici Sekreteryaya Düzenlemeleri

Birleşmiş Milletler Çevre Programı Yetkili Müdürü'nün oluşturacağı sekreteryaya, bu Sözleşme'nin yürürlüğe girdiği tarih ile Taraflar Konferansı'nın birinci toplantısı arasındaki süre için, geçici olarak, 24üncü Maddenin 2nci paragrafında anılan sekreteryaya olarak kabul edilecektir.

Madde 41. Depoziter

Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri, bu Sözleşme'nin ve protokollerin Depoziterlik görevini üstlenecektir.

Madde 42. Geçerli Metinler

Arapça, Çince, Fransızca, İngilizce, İspanyolca ve Rusça metinlerinin de eşit ölçüde geçerli olduğu bu Sözleşme'nin aslı, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'ne tevdi edilecektir.

Bu Sözleşme aşağıda imzası bulunan tam yetkili temsilciler tarafından usulüne uygun olarak imzalanmıştır.

Bin Dokuz Yüz Doksan İki yılı Haziran ayının bu beşinci gününde Rio de Janeiro'da imzalanmıştır.

EK I
BELİRLEME VE İZLEME

1. Sosyal, ekonomik, kültürel veya bilimsel öneme sahip; göçücü türlerin ihtiyaç duyduğu; yüksek oranda çeşitlilik içeren, çok sayıda endemik veya tehdit altında tür barındıran veya birçok yabancı yaşam alanı ihtiva eden; temsil niteliğine sahip, özgün, veya önemli evrimsel ya da başka biyolojik proseslerle bağlantılı olan, ekosistemler ve yaşam ortamları;
2. Tehdit altında bulunan; evcilleştirilmiş veya kültüre alınmış türlerin yabancı akrabaları olan; tıbbi, tarımsal veya ekonomik değer sahibi; sosyal, bilimsel veya kültürel önem taşıyan; veya gösterge niteliğindeki türler gibi, biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilir kullanımı konusundaki araştırmalar için önem arz eden türler ve topluluklar; ve
3. Sosyal, bilimsel veya ekonomik öneme sahip, tanımlanmış genom ve genler.

Ek II

Kısım 1

HAKEMLİK

Madde 1

Davacı taraf, tarafların uyuşmazlığı 27nci Madde uyarınca hakemliğe havale ettiklerini sekreteryaya bildirir. Bu bildirimde hakemliğin konusu belirtilir ve bildirim özellikle, Sözleşme'nin veya protokolün, yorumlanması veya uygulanması tartışma konusu olan maddelerini içerir. Taraflar, hakem kurulu başkanı tayin edilmeden önce uyuşmazlığın konusu üzerinde anlaşamazlarsa, uyuşmazlık konusu hakem kurulu tarafından belirlenir. Sekreteryaya bu konuda kendisine ulaşan bilgileri bu Sözleşme'nin veya ilgili protokolün tüm Akit Taraflarına gönderir.

Madde 2

1. İki taraf arasındaki uyuşmazlıklarda hakem kurulu üç üyeden oluşur. Uyuşmazlığa taraf olanların her biri bir hakem tayin eder; bu şekilde tayin edilen iki hakem anlaşarak hakem kurulu Başkanı olacak üçüncü hakemi tayin ederler. Hakem kurulu başkanı, uyuşmazlığa taraf olanlardan herhangi biri ile aynı tabiiyetten olamayacağı gibi, olağan ikamet yeri de taraflardan herhangi birinin bulunduğu ülkede olamaz, taraflardan herhangi biri tarafından istihdam edilmiş olamaz veya başka herhangi bir sıfatla bu konu ile daha önce ilgilenmiş olamaz.

2. İki den fazla taraf arasındaki uyuşmazlıklarda, menfaatleri aynı olan taraflar anlaşarak müştereken bir hakem tayin ederler.
3. Boşalan hakemlik makamı, başlangıçtaki tayin için öngörülen usule uygun olarak doldurulur.

Madde 3

1. İkinci hakem tayin edildikten sonra iki ay içinde hakem kurulu başkanının atanmamış olması halinde, taraflardan birinin talebi üzerine, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri, bundan sonraki iki aylık süre içinde Başkanı tayin eder.
2. Uyuşmazlığa taraf olanlardan birinin, talep kendisine ulaştıktan sonra iki ay içinde bir hakem tayin etmemesi halinde, diğer tarafın Genel Sekreteri bundan haberdar etmesi halinde Genel Sekreter müteakip iki ay içinde hakemi tayin eder.

Madde 4

Hakem kurulu, bu Sözleşme ile ilgili protokol hükümlerine ve uluslararası hukuka göre karar verir.

Madde 5

Uyuşmazlığa taraf olanlarca aksi kabul edilmediği sürece, hakem kurulu kendi usul kural'arını belirler.

Madde 6

Hakem kurulu, taraflardan birinin talebi üzerine, zorunlu geçici koruma tedbirleri konusunda tavsiyelerde bulunabilir.

Madde 7

Uyuşmazlık tarafları hakem kurulunun çalışmasını kolaylaştıracak ve ellerindeki her türlü imkanı kullanarak özellikle:

- (a) Hakem kuruluna ilgili tüm belge, bilgi ve kolaylığı sağlayacaklardır; ve
- (b) Gerektiğinde hakem kurulunun tanık veya bilirkişi çağırmasına ve bunların sunacağı delilleri edinmesine imkân vereceklerdir.

Madde 8

Taraflar ve hakemler, hakem kurulu işlemleri esnasında gizli olarak elde ettikleri bilgileri gizli tutmakla yükümlüdürler.

Madde 9

Durumun gerektirdiği özel şartlar nedeniyle hakem kurulu aksine bir karar almadıkça, hakem kurulunun masrafları uyuşmazlığa taraf olanlarca eşit olarak paylaşılır. Hakem

kurulu tüm masraflarının kayıtlarını tutar ve masraflarla ilgili kesin hesap özeti ni taraflara verir.

Madde 10

Uyuşmazlık konusunda verilen karardan etkilenebilecek olan ve uyuşmazlık konusunda hukuki bir menfaati bulunan her Akit Taraf hakem kurulunun izni ile kavuşturmaya müdahil olabilir.

Madde 11

Hakem kurulu doğrudan uyuşmazlık konusunda doğan karşı talepleri dinleyebilir ve karara bağlayabilir.

Madde 12

Hakem kurulu hem usul, hem de esasla ilgili kararlarını üyelerinin oy çokluğu ile alır.

Madde 13

Uyuşmazlığa taraf olanlardan birinin hakem kurulunda hazır bulunmaması veya iddiasını savunmaması halinde, diğer taraf kuruldan kovuşturmayı sürdürmesini ve kararını vermesini talep edebilir. Herhangi bir tarafın hazır bulunmaması veya iddiasını savunmaması kovuşturma için bir engel oluşturmaz. Hakem kurulu kesin kararını vermeden önce, talebin maddi delil ve hukuk temeline dayandığına kanaat getirmelidir.

Madde 14

Kurul, kesin kararını, kuruluşunun tamamlandığı tarihten sonraki beş ay içinde verir; şu var ki, gerekli gördüğünde, zaman sınırını beş aydan fazla olmamak üzere uzatabilir.

Madde 15

Hakem kurulunun kesin kararı uyuşmazlık konusu ile sınırlı olacak ve kararın hangi gerekçelere dayandığını belirtecektir. Kararda, katılan üyelerin adları ve kesin karar tarihi de bulunur. Kurulun herhangi bir üyesi kesin karara farklı ya da muhalif bir görüş ekleyebilir.

Madde 16

Karar uyuşmazlığa taraf olanlar için bağlayıcı olacaktır. Uyuşmazlığa taraf olanlar önceden bir temyiz usulünde anlaşmış olmadığı takdirde, karar temyiz edilmeyecektir.

Madde 17

Uyuşmazlık tarafları arasında, kesin kararın yorumu veya uygulanış şekli konusunda doğabilecek ihtilaflar, taraflardan herhangi biri tarafından, karara bağlanmak üzere, kararı vermiş olan hakem kuruluna sunulabilir.

Kısım 2**UZLAŞMA****Madde 1**

Uyuşmazlığa taraf olanlardan birinin talebi üzerine bir uzlaştırma komisyonu oluşturulur. Taraflarca aksi kabul

edilmedikçe, komisyon, ilgili Taraflarca tayin edilen ikişer üye ve bu üyeler tarafından müştereken seçilen bir Başkan olmak üzere beş üyeden oluşur.

Madde 2

İkiden fazla taraf arasındaki uyumsuzluklarda, menfaatleri aynı olan taraflar, kendi komisyon üyelerini anlaşarak müştereken tayin ederler. İki veya ikiden fazla tarafın menfaatleri ayrı olduğunda veya menfaatlerinin aynı olup olmadığı konusunda anlaşmazlık çıktığında, bu taraflar kendi üyelerini ayrı ayrı tayin ederler.

Madde 3

Bir uzlaştırma komisyonu oluşturulmasının talep edildiği tarihten sonra iki ay içinde, taraflarca gerekli tayinlerin yapılmaması halinde, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri, talepte bulunan tarafın isteği üzerine, müteakip iki ay içinde bu tayinleri yapar.

Madde 4

Komisyonun son üyeleri tayin edildikten sonra iki ay içinde Uzlaştırma Komisyonu Başkanı'nın seçilememesi halinde, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri, taraflardan herhangi birinin talebi üzerine, müteakip iki ay içinde bir Başkan tayin eder.

Madde 5

Uzlaştırma Komisyonu kararlarını üyelerinin oy çokluğu ile alır. Uyumsuzluğa taraf olanlarca aksi kabul edilmediği sürece, Komisyon usul kurallarını kendisi belirler. Komisyon uyumsuzluğun çözülmesi için bir teklif sunar ve bu teklif taraflarca iyi niyetle incelenir.

Madde 6

Uzlaştırma komisyonunun yetkili olup olmadığına ilişkin ihtilaflar komisyon tarafından karara bağlanır.